

види самостійної обробки значних обсягів інформації.

**БІБЛІОГРАФІЯ**

1. Гуревич Р.С. Теоретичні та методичні основи організації навчання у професійно-технічних закладах: Монографія / За ред. С.У. Гончаренка. –К.: Вища школа, 1998. –229 с.
2. Український педагогічний словник. Укладач: Гончаренко С.У. Київ: Либідь, 1997. –376 с.
3. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті// Освіта. 2002. –№26.
4. Радул В.В. Окремі проблеми освітнього простору України// Наукові записки. Випуск 41. – Серія: Педагогічні науки. –Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В.Винниченка, 2002. – С.3-5.
5. Компьютерная технология обучения. Словарь-справочник / Под ред. В.И. Гриценко, А.М. Довгяло, А.Я. Савельева. –Киев: Наукова думка, 1992. –652 с.
6. Жалдак М.И. Система подготовки учителя к использованию информационных технологий в учебном процессе: Дис...д-ра. пед. наук: 13.00.02 – М., 1989. –378 с.
7. Шолохович В.Ф. Дидактические основы информационных технологий обучения в образовательных

учреждениях: Дис... д-ра пед. наук: 13.00.01. – Екатеринбург, 1995. 364 с.

8. Триус Ю.В. Компьютерно-орієнтовані методичні системи навчання математичних дисциплін у вищих навчальних закладах: Автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. – К., 2005. –48 с.

9. Образцов П.И. Психолого-педагогические аспекты разработки и применения в вузе информационных технологий обучения. – Орел: ОрелГТУ, 2000. –145 с.

**ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ**

**Галета Ярослав Володимирович** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки КДПУ ім. В. Винниченка.

*Наукові інтереси:* особливості становлення особистості в умовах інформаційного суспільства, використання інформаційних технологій у навчальному процесі.

**Євдокимова Олена Миколаївна** – вчитель української мови та літератури ЗОШ № 27 м. Житомира.

*Наукові інтереси:* особливості використання інноваційних технологій при викладанні української мови та літератури

## МОВЛЕННЄВИЙ АРТИСТИЗМ ЯК СКЛАДОВА ВЕРБАЛЬНОГО ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ

**Тетяна ГАМІНА (Луганськ)**

*В статті розкриваються деякі аспекти вербального іміджу сучасного спеціаліста, що включають розвиток різноманітних артистичних здібностей: гарний голос, чітка дикція, виразна інтонація.*

*В статтє раскрываются некоторые аспекты вербального имиджа современного специалиста, что включает развитие различных артистических способностей: хороший голос, четкая дикция, выразительная интонация.*

*Ключові слова:* імідж фахівця, артистичні здібності, індивідуальність, етикет, особистісний розвиток.

Сьогодні, коли говорять про імідж людини («У нього імідж ділової людини», «У нього негативний імідж»), то говорять про той його образ, який виникає в уяві інших людей. Причому, під «образом» мається на увазі не тільки візуальний, зоровий образ (вигляд, зовнішність), але й образ його мислення, мови, дій, вчинків. Інакше кажучи, у даному випадку, слово «образ» повинне уживатися в широкому сенсі – як уявлення про людину.

Сьогодні сучасний молодий фахівець обов'язково повинен піклуватися про свій імідж, як це роблять політики, журналісти, актори.

Імідж (англійське – image, у перекладі означає «образ», «враження») – це цілісне уявлення про образ, яке залишається в свідомості людей, у їх пам'яті. Але імідж – не простий образ, це образ, який людина для себе спеціально обирає, створює і свідомо підтримує, використовуючи його для досягнення тих або інших цілей у житті. Це своєрідна самопрезентація, створення, конструювання власного образу для сприйняття оточуючими. Він повинен працювати на

людину, а не проти неї, повинен правдиво відображати кращі її якості і при цьому бути простим і щирим.

Поняття «імідж» може бути застосоване не тільки до людини, але і до закладу, організації або країни. А створюють імідж закладу, організації і країни люди. Імідж України на Заході створюють українці, які представляють Україну для зовнішнього світу. Імідж організації створюється її співробітниками. Імідж будь-якого вищого навчального закладу залежить від особистого іміджу кожного студента, викладача.

Чи потрібно молодим людям кардинально міняти і коректувати свій образ? Цим питанням переймається багато людей. І, як правило, відповідають на нього позитивно. На кардинальні зміни погоджуються не всі, але майже всі постійно прагнуть покращувати окремі деталі свого образу. Подібне прагнення до досконалості абсолютно виправдане, хоча переробляти й удосконалювати себе – досить важка праця.

Важливим аспектом загального іміджу молодого спеціаліста є вербальний імідж, тобто володіння ним технікою слова, майстерність використання голосових даних та невербальних засобів спілкування.

Щоб досягти успіху у впливі на людей під час ділового спілкування, молодому фахівцеві необхідно використовувати такий сильнодіючий стимулятор формування іміджу як мовлення. Чим досконаліше майбутній фахівець оволодіє риторикою, мистецтвом

ораторської майстерності, тим привабливішим, артистичнішим буде його вербальний імідж [5].

Матеріали цієї статті спрямовані на надання допомоги у формуванні мовленнєвого іміджу молодих людей, вдосконалення культури спілкування як необхідної умови різнобічної діяльності сучасної людини.

Історія знає приклади, коли багато видатних людей неабиякою мірою зобов'язані своїм успіхом саме голосу.

Цікаво, що «краса Клеопатри (останньої цариці Єгипту) була не тією, що зветься незрівнянною і вражає з першого погляду, зате звернення її відрізнялося чарівною красою, і тому її зовнішність, що поєднувалася з рідкісною переконливістю мовлення, з величезною привабливістю, що проявлялася в кожному слові, в кожному русі, торкалася душі. Сам її голос пестив і звеселяв слух, а мовлення було як багатострунний інструмент, що легко настроюється на будь-який лад, на будь-який діалект» (Плутарх).

Прекрасним оратором в XVI в. був Іван Грозний. Він був дуже збудливий, емоційний і в такому стані незвичайно красномовний, дотепний.

А.Д.Меньшиков описував події з такою виразністю, що в уявленні слухача виникала яскрава картина, яка запам'ятовувалась назавжди

Феофан Прокопович завжди говорив щиро, з палким відчуттям і натхненням дійсного генія. Особливо велике враження на глядачів справило «Слово на поховання Петра», яке цитувалося в риториках XVIII в., як високий зразок ораторського мистецтва.

Саме голос людини, індивідуальність її ораторської манери – ті найважливіші чинники, які спонукають слухати мовця, довіряти йому, запам'ятовувати його ідеї.

Голос майбутнього фахівця важливий так само, як його зовнішність, манери, текст виступу. Це той інструмент, за допомогою якого він доносить своє повідомлення до аудиторії, співрозмовників. Голос може привернути увагу слухачів, переконати їх в чомусь, завоювати їх довіру.

Голос людини – це оркестр, що складається з різноманітних інструментів, а мовний апарат – своєрідний музичний інструмент, створений природою і тому досконалий. Його необхідно знати у всіх тонкощах, щоб успішно користуватися ним.

Враховуючи цю закономірність, молодого фахівцеві слід звернути увагу на постановку свого голосу, і в цьому йому можуть допомогти спеціальні вправи з акторської і педагогічної техніки.

Перша функція голосу і полягає в тому, щоб забезпечити слову *чутність* звучання зі

сцени. Якщо людина піклуватиметься про те, щоб її мовлення легко усвідомлювалося слухачами, вона обов'язково буде розвивати голосову гнучкість, рухливість, здатність голосу «малювати думку», тобто актуалізує другу функцію голосу – бути виразником думки. Якщо мовець захоче, щоб його виступ викликав не лише взаєморозуміння, але і співпереживання у слухачів, він неодмінно розвиватиме засоби мовної виразності.

Третя функція голосу – бути провідником відчуттів. Адже саме за інтонаціями (підвищенням або зниженням голосу, збільшенням або зменшенням сили звуку, виникненням і характером пауз, зміною темпоритму мовлення і тембрального забарвлення голосу) слухач вгадує відчуття. Мовець повинен уміти регулювати свою вербальну поведінку, управляти мовленнєвими інтонаціями в процесі словесної взаємодії з аудиторією.

Інтонація – важливий смисловий засіб мовлення. Одне і те ж речення, вимовлене з різною інтонацією, набуває іншого сенсу. Інтонація в тексті виражає відношення автора до того, що змальовується. Кожне слово, окрім певного лексичного значення, набуває в контексті мовлення емоційно-оцінного сенсу. У мовному спілкуванні максимального успіху досягає той, хто володіє своїм голосом для збудження емоцій, а також уміло їх використовує для досягнення своїх цілей. За допомогою інтонації виражаються основні комунікативні стани: ствердження, запитання, вигук, спонукання. Крім того, інтонація несе важливу інформацію про людину: про її настрій, про ставлення до предмету розмови і співрозмовника, про його характер і навіть про професію.

Дикція, або вимова – основа розбірливого мовлення, роздільна вимова звуків. Це технічне уміння, від сформованості якого залежить і розуміння мови слухачами, і контакт оратора з аудиторією, і його престиж.

Мовець, що вільно володіє своїм голосом, тобто уміє легко змінювати його темп, гучність, висоту, володіє гарною дикцією, може виразити голосом різні відчуття і переживання. Так, слухачі, присутні на лекції Петра Францевича Лесгафта, згадують, що його голос прекрасно передавав і пафос, і докір, і насмішку, і сарказм, і наполегливість.

Настрій людини теж може виявлятися за допомогою інтонації. Учені доводять, що слухачі втрачають 30-40 відсотків інформації, якщо інтонація мовця не відповідає змісту його мовлення. Тому виступаючий повинен уміти стримувати себе, володіти своїми почуттями. Голос, звучність мови, її темп, ритмомелодійність, гра інтонацій і пауз,

бездоганна дикція, манери оратора, його індивідуальний стиль – усе це створює мистецтво дії живого слова.

Мовлення знаходиться в центрі уваги слухачів. Можна виділити такі комунікативні якості:

- правильність (володіння нормами літературного мовлення);
- виразність (якість мовлення, завдяки якій здійснюється вплив на емоції);
- зрозумілість (якість, що забезпечує адекватне розуміння висловлювання);
- точність (виявляється у використанні слів у повній відповідності з їх значенням);
- стислість (відсутність у мові зайвих слів, непотрібних повторів);
- логічність (відповідність законам логіки);
- доцільність (відповідність слів і виразів цілям і умовам спілкування).

Якщо мовлення оратора може бути охарактеризоване як таке, що має перераховані комунікативні якості, то можна з більшою впевненістю сказати, що воно буде ефективним.

Кожна людина повинна пам'ятати про важливість роботи над своїм мовленням, додаючи йому позитивних рис: стежити за культурою мовлення, правильною дикцією, ввічливою інтонацією, дотримувати правил спілкування і вимог мовленнєвого етикету [7].

З метою досягнення мовленнєвої артистичності важливо уміти користуватися риторичним інструментарієм, який виступає у вигляді низки комунікаційних ефектів: ефекту візуального іміджу, перших фраз, квантового викиду, аргументації, пауз, релаксації, уяви, дискусії, еліпса.

Ефект перших фраз покликаний закріпити або скоректувати первинне враження слухачів від оратора. Головним критерієм ефекту перших фраз є закодована в них цікава інформація. Вона може бути і не абсолютно новою, але поданою в новій інтерпретації, яка супроводжується оригінальними прийомами.

Ефект квантового викиду інформації є одним з дуже дієвих риторичних прийомів, спрямованих на підтримку уваги аудиторії. Цей ефект заснований на заздалегідь продуманому розподілі нових думок і аргументів, а також періодичній інтерпретації раніше сказаного. «Кванти» свіжої інформації у вигляді емпіричних даних, оригінальної думки, яскравої цитати, риторичного питання примушують слухачів активізувати увагу, налаштовують на «мисливський азарт» в гонитві за думкою оратора.

Чим складніше мова виступаючого, тим більше зусиль доводиться докладати слухачам для концентрації уваги. На допомогу їм пропонується ефект релаксації, мета якого –

зняти емоційну напруженість. Класичним риторичним прийомом, за допомогою якого можна досягти цієї мети, слугує гумор. Завдяки гумору створюється природна пауза для відпочинку інтелекту.

Призначення ефекту дискусії – поставити цікаву для слухачів проблему, залучити їх до обміну думками. За допомогою цього ефекту ораторові вдається створити (інструментувати) два образи: співпраці і співбесіди.

Перед оратором завжди стоїть завдання стимулювати розумову активність слухачів. Одним з ефективних способів досягнення цього є активізація уяви. На думку В.М.Бехтерева, уява – один з елементів «психогімнастики», метою якої є розвиток в людині прагнення і потреби в інтелектуальній діяльності.

Ефект еліпса широко використовується в естрадному розмовному жанрі. Даний риторичний прийом надає мовному спілкуванню ігрової форми. За допомогою еліпса аудиторія охоче включається в співтворчість з виступаючим. Виступаючий в тексті робить паузи для того, щоб слухачі самі домислили кінцівку фрази або пропущені слова.

Мовний артистизм як феномен є особистісною і професійною категорією. Мовний артистизм – це яскравий вияв в мовленні особи оратора, уміння творити в мовленні, викликаючи у слухачів емоційно-плотський відгук. Це її енергетика, інтенсивність, асоціативність, виразність, експресивність, тонке і доречне використання невербального мовлення [3]. Енергетика мовлення – один з найважливіших параметрів, що визначають успіх виступу. Висока енергетика оратора – це азарт, кураж, драйв, емоційність. Не обов'язково, щоб це виявлялося зовні. Енергетика оратора – те, наскільки оратор збуджений, натхнення, активність. Енергетика слухачів – це їх жвавість, ентузіазм, енергійність. В ідеалі усі ці енергетики взаємозв'язані.

Важливим етапом у формуванні мовного іміджу, розвитку ораторського мистецтва, вважає А.С.Ковальчук, є відповідний відбір того матеріалу, який сприяє вербальному розвитку особистості. Майбутньому фахівцеві необхідно уміти створювати ситуації в діловому спілкуванні, що забезпечують вільні висловлювання, дискусії, диспути, котрі зумовлюють колективне мислення, пошук істини, розв'язання проблеми методом обговорення її різноманітних аспектів, створення спільної думки [5].

Мовна індивідуальність, несхожість оратора на інших повинна бути очевидна для аудиторії, її потрібно культивувати, демонструвати. Особливо цінною якістю публічного мовлення є індивідуальність

(самобутність) – уміння говорити про знайомі факти своїми словами, грамотно, не вживаючи мовних штампів. Штампи – це шаблонні слова і вирази, що часто вживаються в мовленні. Штампи люди використовують бездумно, автоматично, за звичкою, позбавляючи тим самим свою мову індивідуальності. Самобутне, артистичне мовлення не може залишити слухачів байдужими.

Багатство мовлення і голосу людини є ознакою її соціального статусу, авторитету в колективі. Красномовство прикрашає особу сучасної молодої людини, ефективно слугує створенню її вербального іміджу.

#### БІБЛІОГРАФІЯ

1. Аверченко Л.К. Имидж и личностный рост: учеб.пособие. – Новосибирск. РАДА, 1999.
2. Браун Л. Имидж – путь к успеху. – СПб.: Питер, 2000.

3. Булатова О.С. Педагогический артистизм: Учеб. пособие для студ. Высш. пед. учеб. заведений. – М.: Академия, 2001.

4. Данильчук Л.А. Основы имиджа и этикета: учеб. пособие. – К.: Кондор, 2009.

5. Ковальчук А.С. Основы имиджологии и делового общения / Ковальчук А.С. // Изд. 6-е, перераб. и доп. Ростов н/Д : Феникс, 2009.

5. Панасюк А.Ю. Формирование имиджа: Стратегия. Психотехники, психотехнологии. – М.: Омега-Л, 2007.

6. Черногрудова Е.П. Основы речевой коммуникации: учебное пособие/ Е.П.Черногрудова. – М.: Изд.-во «Экзамен», 2008.

7. Шепель В.М. Имеджелогия. Как нравиться людям. – М.: Народное образование, 2002.

#### ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

**Гаміна Тетяна Сергіївна** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

*Наукові інтереси:* проблеми формування іміджу сучасного фахівця.

## ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВУЗІВ ПРИ НАВЧАННІ ОСНОВАМ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сергій ГАНЖЕЛА (Кіровоград)

*У статті розглядається компетентнісний підхід, що полягає в набутті та розвитку у студентів набору ключових, загальногалузевих, предметних, професійних та інформаційних компетентностей.*

*В статті розглядається компетентнісний підхід, який заключається в придобанні і розвитку у студентів набору ключових, об'єктно-галузевих, предметних, професійних та інформаційних компетентностей.*

*Ключові слова:* компетенція, компетентність, інформаційна компетентність, професійна компетентність, інформаційно-комунікаційні технології, основи інформаційних технологій.

Національна політика розвитку інформаційного суспільства в Україні ґрунтується на таких основних засадах: пріоритетності науково-технічного та інноваційного розвитку держави; формування необхідних для цього законодавчих і сприятливих економічних умов; всебічного розвитку загальнодоступної інформаційної інфраструктури, інформаційних ресурсів та забезпечення повсюдного доступу до телекомунікаційних послуг та ІКТ; сприяння збільшенню різноманітності та кількості електронних послуг, забезпеченню створення загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів; поліпшення кадрового потенціалу; посилення мотивації щодо використання ІКТ; широкого впровадження ІКТ в науку, освіту, культуру, охорону здоров'я, охорону навколишнього середовища; забезпечення інформаційної безпеки [5].

Для успішної реалізації цих завдань необхідно забезпечити навчання, виховання, професійну підготовку людини для роботи в інформаційному суспільстві. Для цього

потрібно, насамперед, розробити методологічне забезпечення використання комп'ютерних мультимедійних технологій при викладанні шкільних предметів та дисциплін, врахування в системах навчання студентів педагогічних вищих навчальних закладів і перепідготовки вчителів особливостей роботи з ІКТ [5]. Ці надскладні завдання можна вирішити завдяки формуванню професійних компетентностей майбутніх вчителів. Суть компетентнісного підходу полягає в набутті та розвитку у студентів набору ключових, загальногалузевих та предметних компетенцій, які визначають його успішну адаптацію в суспільстві [9].

Сьогодні розробляються стандарти та моделі підготовки фахівців різного профілю, результати якої сформульовані у термінах компетентностей. Це дає змогу формувати у студентів готовність до майбутньої професійної діяльності, відповідну мотивацію навчально-пізнавальної діяльності, ціннісні ставлення до процесу та результатів такої діяльності, необхідні особистісні якості, їх загальну культуру, а також уникнути надмірної деталізації навчальних досягнень студентів [4, с. 5].

Проблемі компетентнісного підходу у навчанні присвячено багато досліджень, зокрема таких науковців, як В. Байденко, Н. Баловсяк Г. Беліцька, Н. Бібік, Л. Берестова, М. Головань, Н. Грішанова, І. Гудзик, І. Зимня, Т. Кобильник, Н. Кузьміна, В. Куніцина, А. Маркова, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко, Г. Селевко, Є. Смирнова-